

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De præstantia numerosæ orationis, & eius ortu. Capvt IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Laua ministerio, dextra est intentæ labori.
 Hæc rotat assiduis gyris, & concitat orbem
 Trita Ceres silicium rapido decurrit ab icu,
 Interdum fessa succedit laua labori.
 Alternatque vices: modo rustica carmina can-
 tat,
 Agrestique suum solatur voce laborem.

Et quæ toto illo poemate continentur Ho-
 mericis ab Halicarnasseo allatis non dissimi-
 lia.

Hæc igitur, inquit, cum de humili materia,
 & per se humilia sint, ex decore numerorum
 mirificas habent venter. Neque verò id, tan-
 tum in versibus contingit, sed in soluta ora-
 tione, exemplum citat ex Herodoto.

Γύνη αὐ γὰρ σε δοκῶ πείθεσθαι μοι λέ-
 γοντι τὰ περὶ τῆ ἰδίας τῆ γυναικὸς ὄντα γὰρ
 ἀνταρχάνει ἀνθρώποις ὄντα ἀπιστότερα ἐφ-
 θαλμῶν. ποίειν ὅπως ἐκέλευε θεῶν γυμ-
 νήν. ὁ δὲ μέγα ἀναβοήσας ἔειπε. Δέσποτα
 πῶς λέγεις λόγον οὐχ ὕψιστον. κελύων με δέ-
 σποταν τὴν ἑμὴν θεῶν ἀδελφὴν γυμνὴν, ἀμα δὲ χι-
 τῶνι ἐκδυσμένῳ στυγερῶς ἔειπαι καὶ τὴν ἀδελφὴν.
 Hæc, & similia, quæ ex Cicerone infusa pos-
 sunt afferri, si dissoluas, μικρόκομψα, ἀγενή,
 μαλθηκῆ, faciās necesse est. Porro tota stru-
 cturæ ratio continetur in periodis, de quibus
 dicendum est.

De præstantia numerosa orationis, & eius
 ὄντη.

CAPVT IV.

Magni illius Augustini vox est, mundum
 Dei canticum esse, & rectè quidem
 dixit, is enim est omnium musicorum,
 sine controuersia princeps, cuius nutu
 numerosissimus vniuersi concentus, per-
 petuas concordia seruat leges. Atque
 vt omnia certo quodam pondere, ac men-
 sura condidit, sic illa videntur ab ipsis cuna-
 bulis instillatam retinere numerorum sua-
 uitatem. Quid mirum igitur, si animus
 aurium nuntio naturalem quandam in se
 retinet omnium vocum mensuram? Homo
 profectò animal est natura musicum, & mu-
 sicæ vis per aurium sensus, quasi per animæ
 vestibula, si quando potentius illapsa est,
 sum delicato titillationis lenocinio mentem

Musica
 laus.

furripit, & miti quodam dominatu vendicat.
 Agrestes ipsi belluarum sensus, hac dulcedine
 mulcentur, & Ionis quidem Aquila apud
 Pindarum, vbi Apollinis iyræ audiuit, præ-
 darum, & fulminis oblita, iam conuientibus
 oculis mergitur in soporem. Tum fulmen ip-
 sum hac illecebrea delinitum confidente pau-
 latim flammæ ardore languescit.

Quod si omnia, vel numerosa sunt, vel ip-
 sis numeris delectantur, non oportuit oratio-
 nem, egregium quoddam opus hominis, in
 quo pulcherrimæ mentis cælata est effigies,
 numerorum legibus esse destitutam. Quam-
 obrem, primum quidem nata sunt poetarum
 ingenia, quorum ars exquisito quodam
 flore dicendi luxurians mirifica suauitate e-
 loquentiam, vitamque perfudit. Ipsi
 deinde oratores, cum poetarum viderent
 artes florere laudibus, certos cursus,
 conclusionesque verborum inuenerunt, quibus
 illigata non modo ferretur contentius,
 sed etiam blandius se insinuaret oratio. Ita-
 que cum plerique veterum infacta, vt sapi-
 us, atque amputata loquerentur, claudicarent,
 insisterent, & quasi inter saxa fractis, & relu-
 ctantibus aquis obstreperant, emerfit deinde
 illa scitissimè tornata circumscriptio, cuius
 primi auctores fuere Trasymachus, & Gor-
 gias, in quorum scriptis vidisses sublimia in-
 gredi, leuiter duci, acriter currere, delicata fluere,
 ad summum omnia ferri enucleata quædam
 ratione modulatiùs.

Ortus nu-
 merorum.

Hoc verò dicendi genus, vbi oppressis sua-
 uitate mentibus, per placere cœpit, vehemen-
 tius, non erubuit quidem fori subscilia, quan-
 quam in iusta pugna, vt in verborum dele-
 ctu tranquilliores, sic etiam in numeris seda-
 tiores esse oratores solent. Verum omnibus
 gloriosum, postea visum est, fluentem lar-
 gius orationis imperum vincite moderata
 lege numerorum, cum id præsertim eloquen-
 tiæ palæstram, & vltima quasi lineamenta
 conferat.

Qualis enim Vlysses apud Homerum Numerosa
 Palladis opera, alius, atque alius apparet. Mo-
 do enim paruus, rugosus, tordidus videba-
 tur.

Numerosa
 orationis
 præstantia
 illustratur
 e.g. i. s.
 multitudine.

πλωτῶ λευγαλέω ἐναλίγκι ἢ ἰγέρων.

TI.
 Mox cum eundem ipsum virgula tetigisset
 Minerua, augusta, & spectabili specie, hya-
 cintinoque capillo cernebatur.

Να Μέ-

Μείζονα τ' εἰσοῦσθαι καὶ πείσασθαι ἴδεν
ἰδέσθαι

Κα-δδὲ κάρη

Οὐλας ἦκε κόμας ὑπεκρινόμενος ἀνθε-
μοίαις.

Haud dissimili ratione, sine numeris quasi
pennis, & centomibus hispida videtur oratio:
mox eorum decore temperata, laeta, florens,
illustris emicat.

Tantum in periodis ad exornatiuam praesertim orationem momenti sum est, ut quadrigae albae videantur, quibus Regina triumphat eloquentia. Has si omni ex parte sustuleris, Rhetoricam peditem, humilem, & abiectam facias necesse est. Neque vero cum periodon laudo, grandes illas ubique verborum circumscriptiones probari velim, cum etiam contractiores multum habeant venustatis. Exempla affert Halicarnassensis ex Platone, Demosthene, & AEschine.

PLATO.

Πλάτωνα
ἐν ἐπιταφίῳ
λόγῳ

Ἐργων γὰρ εὐπραχθέντων λόγῳ χαλῶς
ρήθνεντι, μνήμη, καὶ κόσμος γίνεται τοῖς πρά-
ξισι παρὰ τ' ἀκυσάντων. Quae licet brevis
sit, habet tamen additamenta, ad explendum
numerus.

DEMOSTHENES.

Ὁ γὰρ οἷς ἀν ἐγὼ ληθεύειν ταῦτα
πράττων καὶ κατακνευζόμενον, οὐτ' ἐμοὶ
πολεμεῖ, καὶν μήπω βλάβη, μηδὲ το-
ξείη.

AESCHINES.

Ἐπὶ σωτῶν χαλεῖς, ἐπὶ τοῖς νόμοις χα-
λεῖς, ἐπὶ τῆν δημοκρατίαν χαλεῖς.

Hæc, inquit, quamvis contorta, & rotunda, numerosæ suauitatis verbis augentur, quæ si dissoluas, florem gratiæ sustuleris.

De Nomine, & definitione
Periodi.

CAPVT V.

Periodus dicta est metaphora ducta à cursu circula, quem cursores obibant in stadio. Definitur à Demetrio Phalereo.

Σύνθεσις περιηγημένη, & σύστημα ἐκ κώλων ἢ κομμῶτων εὐκαταστροφῶν, πρὸς τὴν δianoian τὴν ὑποκειμένην ἀποηρισμένῃ.

Demetrius Phaler. de eloc. Arist. Rhetoric.

Ab Aristotele tertio Rhetorico. um λέξις ἀρχὴν ἔχουσα καὶ τελευτῆν Plenius, & clarius à Cornificio describitur. Densa, & continens frequentatio verborum, cum absolute sententiarum. Cicero modo ambitum, modo comprehensionem verborum, alias complexionem, nonnunquam circuitum, conuersionem, orbem, clausulam, continuationem nominat. Ex quibus satis apparet, quid sit periodus. Talis autem videtur iust, in oratione pro Caccinna. [Si quantum in agro, locisque desertis audacia potest, tantum in foro, atque in iudicijs impudentia valeret. Non minus in causa cederet Aulus Caccinna, Sexti Eburni impudentiæ, quantum in vi facienda cessit audaciæ.] Hæc 4. Colis factis aperte distinguitur.

Cauendum est porro vehementer, ne iusta periodi explenda gratia, quo melius cadat, aut voluatur oratio, inania quadam verba inculcemus, quasi complementa numerorum. Nihil frigidius est, puerilius, & a vera, germanaque eloquentia magis alienum, quam

Quid sit cauendum in p. rido.

ubi materia non patitur, sed res est pressæ, & rotundæ (qualia multa in tertia dicendi figura occurrunt) effrenda, periodorum tractu inane distendere orationem. Præterea notandum aliam esse vinctam, aliam solutam orationem. Vincta proprie dicitur, quæ periodis decurrit, soluta, quæ licet suos pedes, & numeros habeat, non est tamen his circumscriptionibus certa lege recurrentibus illigata. Talis est Herodoti ut plurimum locutio. Talia etiam in Demosthene, & Cicero multa occurrunt. Talis est, in quibus non est periodorum ratio requirenda.

Aristoteles suam elocutionem comparat cum Dithyramborum Anaboli, quæ sunt longæ sermonis excursions, statâ lege minime

Arist. l. 3. Rhet. c. 9.

